

Vooraf

Judith Metz¹

Denken over professionaliteit van het sociaal werk is een initiatief van het Platform Lectoren Sociaal Werk. Een groep van zo'n twintig lectoren die zich bezighouden met het sociaal werk tegen de achtergrond van de transformatie in het sociaal domein buigt zich over de professionaliteit van het sociaal werk. Waaruit bestaat de professionele identiteit van het sociaal werk? Wat zijn kernwaarden, kernbegrippen en kernelementen? Wat betekent dit voor de beroepsuitoefening, en voor opleiding en professionalisering? Met de resultaten van dit initiatief willen wij als lectoren bijdragen aan de ontwikkeling van de praktijk, het onderwijs en de wetenschap van het sociaal werk.

Vanuit opleidingen, werkveld en wetenschap, nationaal en internationaal, is er veel belangstelling voor dit initiatief. Om aan de belangstelling te voldoen publiceren wij afgeronde deelproducten op de website van het Platform Lectoren Sociaal Werk. Verdere verspreiding daarvan is toegestaan op voorwaarde van bronvermelding. Uiteindelijk zullen de teksten worden gebundeld.

Achtergrond

Denken over professionaliteit van het sociaal werk kent drie aanleidingen. De eerste aanleiding vormt de decentralisatie van de uitvoering van sociaal beleid naar gemeenten, die in 2015 uitmondde in de Wmo, de Jeugdwet en de Participatiewet. Tijdens de tweedaagse jaarconferentie van het Platform Lectoren Sociaal Werk in 2016 signaleren lectoren een dreigende onteigening van het beroep. In veel gemeenten rijst er twijfel over de noodzaak van het sociaal werk, zij vragen zich af of burgerinitiatieven en vrijwilligerswerk niet voldoende zijn. Aanpalende disciplines zoals gezondheidszorg, bestuurskunde en sport claimen dat zij ook sociaal werk kunnen bieden. Instellingen voor welzijn en maatschappelijke dienstverlening kunnen niet goed aantonen wat de specifieke waarde van het sociaal werk is.

De sinds 2011 lopende discussie over de toekomstige inrichting van de hogere sociaal-agogische opleidingen vormt een tweede aanleiding. De verdergaande specialisatie binnen de sociaal-agogische opleidingen en beroepspraktijk leiden, in combinatie met maatschappelijke ontwikkelingen en de introductie van de Wmo en Welzijn Nieuwe Stijl, tot vragen over de op dat moment gangbare indeling. Het debat spitst zich toe op de vraag in hoeverre er sprake is van een generalistisch sociaal werk of dat er meerdere specifieke sociaal werk beroepen zijn. De publicatie van het Landelijk Opleidingsdocument Sociaal Werk (2017), met daarin de generieke kennisbasis en de eindkwalificaties die de sociaal werk opleidingen delen, is het voorlopige eindpunt. Het toont de breedte, de omvang, en de dynamiek van een zich ontwikkelende werkveld. Tegelijkertijd laat het vragen over het eigen van de professionaliteit van het sociaal werk nog onbeantwoord.

Het vijftien jaar bestaan van lectoraten in het sociaal werk vormt tenslotte de derde aanleiding. Wetenschappelijk onderzoek naar sociaal werk is een voorwaarde voor inhoudelijke beroepsontwikkeling. Tot ver in de jaren negentig is dit een knelpunt. In Nederland ont-

---

¹ Judith Metz is Lector Youth Spot – Jongerenwerk, Hogeschool van Amsterdam, lid Presidium Platform Lectoren Sociaal Werk en Secretary European Social Work Research Association.

breekt sociaal werk als discipline aan de universiteiten. De invoering van de bachelor-masterstructuur in het Nederlandse hoger onderwijs maakt met de instelling van lectoraten praktijkgericht onderzoek en dus kennisontwikkeling op het terrein van sociaal werk praktisch mogelijk (Vliet 2009). In de eerste jaren hebben lectoraten de handen vol met het vormgeven van hun opdracht, waarbij het accent ligt op de ontwikkeling van praktijkgericht onderzoek. Inmiddels dragen lectoraten al vele jaren via het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek naar het sociaal werk bij aan de professionalisering en de wetenschappelijke onderbouwing van het sociaal werk.

De dreigende onteigening van het sociaal werk, gecombineerd met vragen over de eigen professionaliteit, is reden voor ons als lectoren sociaal werk om een bijdrage te leveren aan het denken over de eigen professionaliteit van het sociaal werk, door het samenbrengen van de binnen onze lectoraten ontwikkelde perspectieven en kennis. Hiermee beogen wij bij te dragen aan een sterkere identiteit van het sociaal werk en te bouwen aan een eigen kennisbasis.

Verantwoording

Denken over professionaliteit van het sociaal werk biedt een samenhangende analyse van de professionaliteit van het sociaal werk van binnenuit. Met samenhangend bedoelen wij dat verschillende perspectieven en posities zijn samengebracht – en dus meer is dan een bundeling van posities en perspectieven waarvan de integratie aan de lezer(s) worden overgelaten. De professionaliteit verwijst naar wat kenmerkend is voor de beroepsuitoefening van sociaal werkers.² Wij richten ons op de grondslagen van het sociaal werk in het algemeen en hebben die getoetst op de toepasbaarheid op specifieke beroepen zoals jongerenwerk, maatschappelijk werk, jeugdzorg, gebiedsgericht werken of werken in forensische settingen. Hiermee nemen wij geen positie in het voortdurende debat over generalistisch sociaal werk versus specifieke sociaal werk beroepen. Het uitgangspunt voor het denken over de eigen professionaliteit vormt het binnen-perspectief, ofwel hoe het sociaal werk als beroep en discipline naar haar eigen professionaliteit kijkt.

Vertrekpunt vormt de internationale definitie van het sociaal werk, zoals ook wordt gehanteerd door Beroepsvereniging Professionals Sociaal Werk en het merendeel van de sociaal werkopleidingen in Nederland. Met behulp van een canvas³ hebben wij vastgesteld wat de elementen zijn van de eigen professionaliteit van het sociaal werk. De geïdentificeerde (kern)elementen zijn vervolgens uitgewerkt en in werksessies besproken.⁴

---

² Met 'sociaal werker' bedoelen wij professionals die een opleiding sociaal werk (of eerdere equivalenten: SPH, MWD, CMV) hebben gevolgd. Het begrip 'sociaal professional' omvat naast sociaal werkers tevens andere professionals met een mensgerichte opleiding zoals gedragsdeskundigen, pedagogen en psychologen. Professionals in het sociale domein betreffen alle professionals die werkzaam zijn in het brede sociale domein en is niet beperkt tot sociaal werkers of sociaal professionals. Het kunnen bijvoorbeeld ook agenten, leerkrachten of beleidsambtenaren zijn.

³ Deze werkwijze is afkomstig uit designonderzoek, waarin het gebruikelijk is om eerst een structuur te ontwerpen waaraan beoogde product moet voldoen om vervolgens de verschillende onderdelen met relevante stakeholders te gaan uitwerken.

⁴ Lectoren die participeren in dit initiatief zijn: Toby Witte, Eltje Bos, Dorien Graas, Ard Sprinkhuizen, Lia van Doorn, Lillian Linders, Lisbeth Verharen, Saskia Wijsbroek, Judith Metz, Frans Spierings, Marja Jager, Jean Pierre Wilken, Nico de Vos, Jeanette Doornenbal, Janneke Metselaar, Dana Feringa, Lineke Verkooijen, Marianne Potting, Nol Reverda, Jack de Swart, Jolanda te Poel.

Drie vragen vormen hierbij het uitgangspunt:

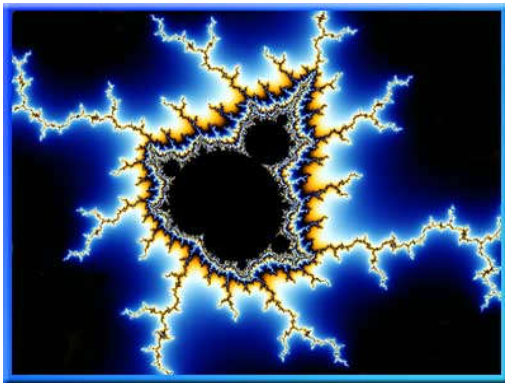
1. wat zijn de inhoudelijke, wetenschappelijk onderbouwde componenten van ieder (kern)element?
2. hoe verhouden de (kern)elementen zich tot elkaar?
3. welke rol vervult het (kern)element in de professionaliteit van sociaal werk?

Lectoren werken afzonderlijk en in groepen aan deze vragen. Er ontstaan teksten die in plenaire bijeenkomsten met elkaar besproken en doordacht worden. De uitkomsten van de bespreking en de eventuele nieuwe perspectieven worden voor de volgende bijeenkomst verder uitgewerkt, en fungeren daar weer als uitgangspunt voor verdere studie en gesprek.

Dit initiatief sluit aan bij een aantal landelijke en regionale activiteiten rond professionalisering van het sociaal werk. We noemen het [landelijke actieprogramma professionalisering](#) en de [Werkplaatsen Sociaal Domein](#).

Opbouw

De publicatie heeft de vorm van een *fractal*, een complex patroon gecreëerd op basis van

een relatief eenvoudige kernformule die steeds naar zichzelf terugverwijst. Zoals een fractal heeft ook deze publicatie een duidelijke kern, die uitvloeit in aantal kernelementen, waarvan de meesten de basis vormen voor een volgende vertakking. In principe is het aantal uitsplitsingen oneindig. Het bondige statement over de eigen professionaliteit van het sociaal werk vormt de opening en het hart van de publicatie. Het statement bestaat uit de missie van het sociaal werk en een eerste duiding van haar beroepsuitoefening in de kernelementen socioprudent, methodisch, integraal en sociaal-politiek bewust. De legitimatie van de beroepsuitoefening en de vier kernelementen van de beroepsuitoefening worden in vervolgtteksten toegelicht. We beogen niet om volledig te zijn. Sociaal werk ontwikkelt zich voortdurend in een dynamische context. Sociaal werk als wetenschap en praktijkdiscipline blijft dus altijd in beweging.

Naast dit *Voorwoord* (Vooraf) zijn ook de [Missie](#) en [Socioprudentie](#) (Frans Spierings & Lia van Doorn) reeds te downloaden. In ontwikkeling zijn nog beschouwingen over: *Sociaal beleidswerk* (Toby Witte), *Methodisch Werken* (Lisbeth Verharen & Judith Metz), *Integraal Werken* (Dorien Graas, Ard Sprinkhuizen, Jean Pierre Wilken & Saskia Wijsbroek), *Sociale reflexiviteit* (Lillian Linders), *Creativiteit en esthetiek* (Nico de Vos & Eltje Bos), *Sociaal werk in internationaal perspectief* (Jean Pierre Wilken), *Perspectieven op professionaliteit* (Judith Metz) en *Privacy* (Lia van Doorn).

Verwijzen naar deze publicatie kan als volgt:

Metz, J. (2017). *Vooraf*. In: Platform Lectoren Sociaal Werk. *Denken over professionaliteit van het sociaal werk*. <https://lectorensociaalwerk.nl/publicaties/>